

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Tor Kvantz, Hovmantorp*
 Härad: *Konga* Berättare: " " "
 Socken: *Hovmantorp* Berättarens yrke: *gl. asbblåsare*
 Uppteckningsår: *1967* Född år *1902* i *Hovmantorp*

Skräddare, sömmerskov och konfektion. s. 1-10. LMF 131

*Fruktar och bär i husbehovsodling och
konsumtion. s. 11-22. LMF 132*

Skreddare, Sömmare och
Konfektion. Som på frågelista 131.

LUF 131

Skreddare som gick omkring i gatorna
och sydde var mycket vanligt i min mors
barndom. Han var född 1869.

Den först som han minns var
Samuel Magnusson från Ulfenäs by
i Håbo om. Han hade inga söner men
hans många söner voro med och sydde.
I allmänhet hade denna skreddare yrket
på deltid. Få av hans söner blev med
även avskrämda yrkesmän.

Den sist i vår del av roderna som
ambulerade hette Odvig. Öven hans
fader had varit skreddare. Egendom-
ligt nog hade den för ^{sine} samma extra-
sysselsättning. De voro anklämningsare

24/1-67

Modig hade inga gästler. Däremot hade
han en kärbar symaskin. Den ställdes
på ett bord och så revades maskinen
för hand. Denne maskin finns en i vårt
hembygds museum.

Jag har inte hört om sträddaren över-
natade i hemmen eller inte.

Tack för jag i vilken utskickning man
skipsade sig vid sträddarens besök.
Mycket lugt var dock hemvänt. I Uppsala
fanns ett färgeri för färg.

Uppskatande känner jag ej till men sigg
dessa det med sträddaren, som i allmän-
het fiska ha varit mager. Här en skof:

Det gläder mig av hjärtans grund
att kuffen sträddare vägen ett pund,
med sax i wax i näla, a trä,
i pressjärn avanpäma.

I min barndom (jag är född 1903) fanns
ett många sträddareverketäder i vår ort.
Det var fyra i samhället en i Ålgården och
en i Fårdorp. I regel hade sträddarna
här i samhället en och två småfjärnare.
De sydde kostymer och rockar. Tyg tillhand-
-höll sträddaren i regel. En del personer köpte
tyg i Växjö. Vemmer om att min barn-
-dom såldt bringmandrande junder en del
tyger. Jag minns när jag var med min fader
hos sträddaren så fanns det stora
planscher på väggarna med kurer i olika
kostymer. En sträddare hade lärt hos
sin fader som också varit sträddare.
En var jordbrukarson som lärt lärt
yrket i Växjö.
Sträddarmästare C. Sjöstedt hade under
1920-talet och framåt flera kommundala

förbrynduppdrag: - Kommunalfullmäktige-
ledamot, ordf. i Fälgavärdsstyrelsen.

Överförmyndare m. m.

Och med att konfektionsfabrikerna kom
med sina kläder minskade givetvis både
antalet skräddare och deras arbetsmöjligheter.
Denne utveckling började under 1930-talet
och fortsatte med ökat tempo. Idag
finns en skrädderiför som mest säljer
färdigsydda kläder.

Min första skräddarsydda klädsel
var den r.k. lärkostymen (konfirmations-
kostymen). Den bestod av 1917-38 kronor.
Sedan dess har min mor ändrat och gjort
mina kläder - givetvis av av olika syttor.

Det var de vilka personer som först
började köpa konfektion. Ja senare
min uppfattning var det personer som

ACC. N:R M. 16719:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

var något så när välvärd, så att fabriker-
nas modeller passade dem. Jag minns
mycket väl att många och goda personer
i det längsta var fränder hos ortens
skräddare. Numera har jag konfektions-
sortimentet väntat.

Sömmerskar. När sömmerskar började
sin verksamhet är nog svårt att säga.
Min mor f. 1869 var i unga år i Växjö och
lärde sin sy. Hon var en fullständig
vid detta tillfälle. Efter detta sydde hon
delvis i sitt hem och delvis bort i familjerna.
Efter det hon gift sig 1894 sydde hon i
hemmet. Det var uteslutande kvinnoplogg
som hon sydde.

Efterhand som barnkullen växte blev
det snart allt sy till den egna familjen.

Till systern sydde honit till efter kon-
firmationen. Sedan lärde de sig sy jockar.

De av systerna är i dag hemmanssömmerskar.

Till oss pojkar sydde hon till uppåt
konfirmationsåldern. Det var i första
fall mycket ändring och till den del sydde
som mor sydde. Hon lärde ofta om

När hon var ut i gårdarna och famiferna
och sydde fick hon äta för sig själv och
med den övriga familjen. Dagpeningen
vet jag ej. Arbetstiden varade från kl. 8
på morgonen till kl. 8 på kvällen.

Hon sydde inte endast kläder för vardags-
bruk. Det blev även till att sy brud-
klänningar. Vi var då även hemvämmarna
som var "brudsatta" d. v. s. klädde bruden.

Min äldre syster blev även samserska.
Hon började med detta år 1914. Vi höll
hon på med detta några år framöver.

När hon sydde i famiferna hade hon
samma arbetstid som mor. Dagpeningen
var första året sjuttio fem ören.

När hon kom på morgnen så vankades
kaffe sedan blev det skakoff. Mitt-
tiderna ätog med famiferna utan

ACC. N:R M. 16719:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

hon fick äta ensam. När hon sydd
hemma var priset på en vanlig klänning
kr 1.50. För en herrskjorta var priset
0.75 öre. Någon höjning av priserna kom
med åren.

I vår ort antogs alla hemsömnare som
had råd med det.

Mor såväl som min syster sydd inte
manskläder. Däremot vanliga kvinnokläder,
pojkskläder, hemsömnad och lagning
m. m.

När mor började sy had symaskinen
börjat komma in i bygden. Då fanns
i en del hem sygar som man vänt i hemmen.
Det mesta bygd stöts; Växjö och i vissa
men i sambands affärer. Jag har nog
något minne av Allers minskedning,
när det gällde möbler o. s. v.

Någon hemsömmerska som nu helt
lever på yrket finns inte här i orten nu.

Stickning av stumpor förekom tillgångsvis
långt fram. I skoltiden lärde man
endast att stickorna skulle sticka stumpor.
Detta gällde till fram emot 1910-11.

Jag slutade skolan 1914, då fick stickorna
i sin blås även böja använd synalen.

Hemma stickade man stumpor till oss
alla långt fram i tiden.

Det var ingen sed att man skulle
sy i knappar och laga stumpor.

Starkt stoppad jag inga stumpor förrän
jag gjorde retycken.

Man kan nog säga att husbehovssämnen
och husbehovsstickningarna är snart borta.

Det är klart att man kunnat köpa
konfektionsavsedda kläder så länge jag
minns. Det var tex stövwästar, arbets-
blusar och de inte bara bland rullare
använda Manchesterbyxor m.a.d.

Dessa plagg köptes mest i Växjö men även
i affärerna här.

Hemsytt d.v.s. skräddarsydd kläder
tyckte man nog var bättre än fabriks-
sytt.

Detta var i min barndom.

Nu är konfektionsplaggen så goda som
allmänna. Detta kan väl dateras från
1940-talet.

Hörmantörj den 19-1-1967

Tor Brant

LUF 132

Frukter och Bär i Hushushållning
och Hushushållning - Fröghet nr 132.
På tiden innan sekelskiftet, ja ännu
tidigare, hade man i stor utsträckning
fruktträdgårdar spring de stora hemmen.
Man odlade äpplen, päron, plomman
(kriken) mörkblå om vartannat
Jag kan inte säga att någon sort
var vanligare än någon annan.
Det var nog kusten som valde
och planterade fruktträd.
Alla sorter av äpplen som odlades kan
jag ej nämna men ostrakarna odlades
bl.a. i Örnshaga. Päronsorterna var
nog inte många. Jag minns en liten
päronsort som varo hårda dessa
kallade man för träpäron (träpäron).
Jä ganns det en päronsort som var

24/1-67

något mindre än dagen s. k. svankelsan.
Dessa fanns på flera gårdar. Något
namn på denna sort hade man ej.

Gulplomman var gamla allmänna.
Dessutom odlade man Strikorn, dessa
varo rödaktiga samt något mindre än
de gula plommanen.

Vidare odlade man soverbär. Dessa
varo av plommanaslakt, men ännu
mindre än Strikornen. De mogna de int
färrän efter de första frostnätterna.

Vad det gäller äpplen. Kunde de få namn
efter lokala förhållanden. En äpple-
sort kallade man - Lihagårdsäpplet
efter en gård. Ett annat äpple kallades
- Karl Örsäppel. Vi hade en annan sort
namn av smaken se Flammingsäpplet.

En sort päron kallade Guldapäron.

Störstbärrin indelade man i röda och svarta
moräbbär och Störstbär (Hjortbär).
De senare var stora och klarnöda
samt mycket sura.

Jag kan inte fullt klargöra hur
man anskaffade de olika fruktträden.

Från 1870-tal och några decennier framåt
anskaffade först folkskolläraren M.
Lindblad och senare efterträddaren J. B.
Lagerlund fruktträd vidare lärde de
bort kommit att ympa vildaplar.
Lindblad anlade för en trädgård
kring sin bostad. Lagerlund skänkte
även sina elever fruktträd. Detta var
strax efter skolaskiftet.

Under min barndom omkring 1910-12
skänkte länets Hushållningsnämnd
fruktträd till egna husbyggarna.

Min far fick några bl.a. Om jag minns
rätt var det Äkerö, Mindel och s.k. Citron-
äpple.

På samma tid sympade min far själv in
ett par päronträd. Det var stora Beyer-
møtter (päronmøtt).

På måndag jag berättar om en päronsort
som fanns i byn Skälholmsnyd; var
sedan.

Traditionen berättar att denna sort
var hemförd och planterad av en soldat
Goldsmith som deltog i fruktöarna
serien. Träden ett par stycken bläst
ner år 1936.

Jag åter minner denna tradition för flera
år sedan. Ett kanske bra belägg
för traditionens äkthet fann jag i
en sockenhandling från år 1646 där

omnämnes Goldemiths dotter.

Någon särskild beskrivning om frukt-
skörden kan jag ej ge.

Fållfrukten började man använda efter
som den föll. Äpplena skalades och skars
i små klyftor. Dessa fräddes på prädar
och hängdes i närheten av elden. Efter
strösockrins införande hängdes de över den-
-samma. I torkat tillstånd höll dessa
klyftor för längre förvaring. Det blev en
användigt ingrediens i fruktsoppa.

Klyftorna kallades "äpplasäppa".

Äpplena som skulle förvaras hanterades
man i regel.

Päronen torkade man i regel. Detta till-
-gick så att man torkade (dörvältte)
päronen. Skallen behöll man, så skär
man ett kors i varje päron. Torkningen

skedd i bakugnen efter det att man
gräddat bröd. Pärnen sattes på stora
bakplåtar på villiga man lagt papper.
Någon torkade päron såro omtycker i frukt-
soppa. Färsli frukt är nog mest av
barn jag har aldrig under min barn-
dom hört talas om att man hade
färsli frukt som efterrätt.

Marmelad mos o.s.v. hör till senare
tiden.

Hermetiser inbokning, om fröaktivan anser
inbokning i glasburkar. Började här
omkring 1907-1908. Inget för vid denna
tiden började Sandviks Glasbruk här-
städes tillverka s. k. konserverburkar med
skjarda kanter och lock. Mellan dessa
kanter placeras gummiringen.

En fruktart som förutom torkning

ACC. N:R

M. 16719:17

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

användes vid kalas ad var päronen.

Man skalade dem så koktes dem in i vatten-
lag. Fyllade eller inkokta päron var en
mycket omdömt sak vid kalasen. Eller så
att man började koka in päronen kermetiskt
(konserverade) minskade användningen av
inkokta päron. Många husmödrar hade
egna recept för inkokningen i olika vätskor
än det andra.

Det var i regel husmor som skötte
arbetet med tillvaratagandet av de olika
frukterna.

Försäljningen var av ringa omfattning.
Dock fram till bruket kom en och
annan försäljare av frukt. Det kunde
vara från egen odling ibland sålde
vederbörande även för andra.

En del förändringar förändringar

ACC. N:R **M. 16719**:18.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ifråga om frukt har nog skett.

I fråga om allting av frukt är väl

ibland egenskapsägare och småbrukare en

väl inga större förändringar gjorda

Inköpen görs i större utsträckning
i affärerna.

Så kommer ibland tillarna fruktför-

handlingar om köstarna. Dessa försäljare

kommer från Urskult, Blekinge och

Skåne.

Konsumtionen av frukt har ökat
över hela länjen.

I fråga om någon slags propaganda

har jag däret nämnt hur enskilda

personer och hushållningsföreningar agerat.

Trädgårdsföreningen i orten har varit

högt utställning av frukt. Detta gör

givetvis en viss propaganda för frukt.

Apelsiner var sållynta i våra hem
(arbetarfamiljerna) i min barndom.

Ti var ju så många syskon så vi fick
till jularna dela på en apelsin. Givetvis
vankades inte socker till apelsinkäftarna.
Skald jag mor hand om och förkade.
Det kallades sommaranskal.

Jag vill minnas att apelsinerna kostade
fem öre stycket. De fanns endast vid jularna
hos samhällets handlande. Det var omkring
1909-10.

Apelsinerna var dels vartiga, dels blod-
apelsiner. Saft och marmelad av apelsin
kylhär ett långt senare datum.

Jag har inget minne av när vindruvorna
kom till våra hem.

Däremot minns jag "premiären" av
kananerna